

FOTOGRAFIRANJE, RISANJE, SLIKANJE V ARMADNEM OBMOČJU PREPOVEDANO.

Glason razglašala c. in kr. 5. armadnega poveljstva (Stan. odd. z dne 9. julija 1916, Z. K. Nr. 8839) je fotografiranje, slikanje, risanje važnih vojaških objektov, mostov, železniških naprav in utrd, postojank, branilnih naprav, taborov, transportov vojakov in ranjencev itd. v armadnem območju civilnim osebam prepovedano. Na ozemlju zapadno srednje kordonske črte civilne osebe pod milim nebom sploh ne smejo napravljati nikakih posnetkov. Izjeme teh prepovedi dovoljuje na pismeno prošnjo v posebnih slučajih 5. armadno poveljstvo, stan. odd., vojna pošta 508. Izven armadnega (etapnega) območja je zaradi odredbe vojnega nadzorovalnega urada z dne 19. junija 1916, št. 67.945, fotografiranje na koldvorih in z vlakov med vožnjo prepovedano. Izjemoma da dovoljenje za fotografiranje civilnim osebam za proge državnih železnic pristojno ravateljstvo državnih železnic sporazumno z železniškim linijskim poveljstvom (vojno transportno vodstvo), za zasebne železniške proge linijsko poveljstvo (vojno transportno vodstvo). Enaka načela veljajo za dovoljenja naprave kinematografskih slik.

SILA BOLGARSKE VOJSKE.

Pariški »L' Oevre« piše: Bolgari so ob izbruhu vojne mobilizirali 500.000 mož. Na mrtvih in invalidih so dosedaj izgubili 50.000. Število na novo pod orožje poklicanih obvezancev letnikov 1914—1917 pa znaša 150.000, tako da razpolaga bolgarska vojska s 600.000 vojniki. Tem pa je še pristoje 100.000 makedonskih in albanških četašev.

PRUSKO UČITELJSTVO.

V nemški armadi služi kakih 50.000 učiteljev; nad 4000 jih je že padlo. Z ozirom na pomanjkanje učiteljev nastavljajo zdaj v večjem številu učiteljice, a je še vedno 14.000 izprašanih učiteljic brez službe.

SODNI KADETI IN SODNI PRAPORŠČAKI.

Na vojaških sodiščih so ustanovili novo šaržo, in sicer šaržo sodnega kadeta in sodnega praporščaka. To šaržo bodo dobili enoletni prostovoljci, ki so glasom zdravniškega izvida sposobni samo za pomožno službo in so vsaj 6 mesecev zadovoljivo službovali kot zapisničarji na kakem vojaškem sodišču.

IZLOŽBA ANONIMNIH PISEM.

»Lausanska revija« piše: Anonimno pismo je v največ slučajih delo zahrbtnih ljudi, hudobnih in maščevalnih, ki pod krinko dela za domovino hočejo upropasti svojega bližnjega. Nekateri ljudje vržejo proč anonimno pismo, kakor hitro ga dobe. Napačno! Taka pisma bi treba zbrati in jih izložiti. Zbirka bi bila nad vse zanimiva z grafološkega, meščanskega in moralnega stališča.

TRETJI ZBOR.

Kamor ga pošiljajo na obrambo domovine, se ta zbor odlikuje. Tako je bilo v tej vojni na vseh bojiščih. Posebno so tudi poročila poveljstva zadnjih dni o bojih na tirolskem bojišču polna hvale o ju-

naštvu tega zbora. Pred nekoliko dnevi je poročilo naglašalo, da so se posebno odlikovali oddelki pešpolka št. 17 in 7. lovski bataljon. Tudi 27. domobranskemu polku so izrekala že uradna poročila najlaskavejšo pohvalo. — Ta zbor imenujejo časih poročila tudi »graški zbor«. To pa le zaradi običaja, da se zbori označajo z mestom, kjer imajo zborna poveljstva svoj sedež. — Čete III. zbora tvorijo po veliki večini sinovi slovenskih dežel. Slava teh čet je slava slovenskega naroda. Čine teh čet je pisati na dobro temu narodu, ki je vzgajil in dal državi take branilce — take priče o zvestobi, vdanosti in požrtvovalnosti za domovino. Konstatirati je treba to zopet in zopet, ker inarajo pred takimi čini, priznanimi in proslavljenimi od avtoritativne strani, utihniti vsi zlohotni glasovi, ki so pred to vojno hoteli metati črno senco na pošteno slovensko ime. — V tem zboru službuje tudi največ slovenskih učiteljev.

MADŽARSKO, NE PA OGRSKO.

Nemško glasilo »Türmer« je objavilo članek, v katerem je bilo med drugim citirati tudi to-le: »V pruski poslanski zbornici je bilo predlagano, da se ustanovi stolica za ogrski jezik na berlinskem vseučilišču. Predlog pravi: »Kako malo ve običajno Nemec o Ogrih!« To očitjanje bi oni, ki so stavili predlog, prav po pravici tudi nase obrnili. Zahtevajo torej ustanovitve stolice ogrskega jezika, dasi takega jezika ni. Na Ogrskem govore nemško, madžarsko, rumunsko, slovensko, srbsko-hrvaško, slovaško itd., ali ogrskega jezika ne pozna nihče. Kakor se vidi, nameravajo Prusi ustanoviti stolico madžarskega jezika. Praktične vrednosti pa nikakor nima ta predlog. Kdo pa se bo učil jezika, ki ga govori komaj 8 milijonov ljudi, in to še v deželi, kjer vsak izobražen človek razume nemški? Iz tega razloga nima predlog ogrskega združenja za prijateljstvo v vojni, da bi se nemški in madžarski otroci izmenjavali in se tako naučili obeh deželnih jezikov, za nemške otroke nobene cene. Žal, nemška prijaznost na Ogrskem ni bila nikdar priznana. Kakor poroča list »Deutsch-Ungarischer Volksfreund« v Temesvaru, je bilo nedavno nemškim časopisom na Ogrskem naročeno, da ne bi več pisali starih nemških imen mest, kakor Hermannstadt, Kronstadt, Pressburg itd., temveč samo madžarska imena, kakor Nagyszeben, Bresso, Poszony itd. Poleg tega je predlagal profesor Beöthy v Pešti, da bi se v dopisovanju z Nemci rabila madžarska imena mest, ki so bila doslej predpisana le za uradno dopisovanje.«

PAPEŽ O VOJNI.

Kor. urad poroča. Povodom sprejema 3000 za mir molečih otrok je imel papež govor, v katerem je rekel, da so bili doslej zaman njegovi opomini, da naj bi se odložilo orožje in se ustvarilo po pameti in pravičnosti razpoloženje, ki bi napravilo konec temu nečastnemu mešanju ljudi. Papež ne dela nikakršnih načrtov, kako bi človeška družba mogla napraviti konec mržnji in klanju in se zopet posvetiti mirnemu delu in spravi, ker se boji, da bi ti predlogi ne bili enako ljubi vsem njegovim sinovom. Zadovoljuje se s tem, da ponavlja svoje želje in prepušča to nalogo Vsemogočnemu, ki bo ukrepal o namenih ljudi.

človek mašiti ušesa tisoč kilometrov naokrog. Bal sem se, da ni tudi na njej pustila vojna atmosfera premočnih posledic, a vključ nekaterim malenkostim me je že v prvih dneh minil skoraj ves strah in bolj kot kdaj prej verujem danes v svoj narod, odkod drugače ta silna zavest, ta ponos, ta svatovska pesem v srcu! Tedaj je baš otvoril starosta naših umetnikov R. Jakopič svojo XII. umetniško razstavo. Videl sem doslej skoraj vse, a ta me je najbolj razveselila. Sredi vojnega hrušča in splošne bede, ko vsenaokrog grme kanoni in vzdihujejo ranjenci, gredo naši fantje in otroci tako razstavo. To se pravi kljubovati vsemu svetu, postaviti maj v sredo zime, obleči bolnika v svatovsko obleko, mu vliti v žile pomladanskega solnca in bdeti ob njem, dokler si zopet ne opomore.

Na čelu vseh koraka stari, sivolaš Jakopič, ki prinese v vsako razstavo lepšega razkošja v harmoniji barv. Tratnik je rekel nekoč dobro: »Kaj z dvajsetimi leti biti talent, to ni nič posebnega, tedaj je več ali manj vsak, a kadar je človek star petdeset let, tedaj se šele pokaže, če je bil tudi res pravi talent.« — To je

POLEMIKE RADI JADRANSKEGA VPRAŠANJA.

Znani angleški žurnalst Steed nadaljuje v Giornale d' Italia« svojo polemiko zaradi Jadranskega vprašanja. Vztraja na svojem stališču, da Italija ne sme kršiti jugoslovanskih pravic. Steed oporeka trditvi, češ, da Anglija daje pouke samo Italiji. V Londonu drže v mejah tudi pretiranosti Jugoslovancev, ali v slučaju potrebe da bodo znali obračunati tudi z italijanskim šovinizmom, istotako kakor s srbskim. — »Zeit« pripominja, da to pismo in pa Pašičev neuspeh povodom njegovega potovanja v Rim gotovo ne izboljšata odnošajev med Italijo in Srbijo.

»DANTE ALLIGHIERI«.

Društvo »Dante Allighieri« ima svoj sedež v Rimu, ki se — na papirju — ne peča s politikom, ampak ima samo idealne namene: varstvo in razširjanje italijanskega jezika in italijanske kulture. Samo v ta namen ustanavlja in podpira šole in knjižnice, razširja knjige in spise, prireja predavanja. Šola v Vielgereuthu je sezidana z denarjem iz kraljestva in še mnogo drugih. Ali je torej on kriv, ako si mora pustiti država zidati šole od inozemcev? Tako igra tukaj vlogo plemenitega, ki ne prinaša ničesar drugega, kakor znanje, blagoslov in umetnost; saj je bilo vedno poslanstvo njegovega naroda, da nosi luč med barbare. In se pritožuje nad barbari, da ne more ustanoviti v monarhiji podružnic, in zraven se pa smeje, zakaj — — društvo ima v Avstriji vključ temu nad 60.000 članov. V Vidnu, Jakinu in Raveni so pisarnice društva, ki se bavijo s Primorsko in Dalmacijo, Tirolska pa spada v področje Brescije in Turina. — Razen javnega programa »Dante Allighieri« ne obstoji noben drugi ali tajni, ampak samo »razširjeni« program. Mlademu možu pokažejo list — samo ena številka »Grande Italia« iz leta 1909 — in on bere: »... Najvažnejše je, da se pomaga rojakom v onih pokrajinah, kjer je Italijanstvo najbolj v nevarnosti. Šole morajo že od narave, zgodovine in tradicij določene meje razširiti. Meja sledi razvoju alpskega grebena. To je priprava boja na duševnem področju!...«

KDAJ BO MIR?

Ogrski politik in bivši minister grof Andrassy se je mudil zdaj v Berlinu, kjer je imel posvetovanja z različnimi oficialnimi osebnostmi. Med drugim je rekel nekemu časnikarju: »Zdaj ni časa, da bi govorili o miru. Dokler misli četverozeveza, da nas zna premagati, ne bo privolila v mirovna pogajanja. O miru bomo šele govorili, kadar bomo Ruse nazaj vrgli.« Na poročevalčev vprašanje, če torej letošnje poletje ni še pričakovati miru, je grof Andrassy rekel: »Nikakor ne, če ne postanemo v letošnjem letu zmagovalci.« — Iz Berna poročajo: »Newyork Herald« se peča s položajem na evropskem bojišču; pravi, da je prestopila vojna brez dvoma v zadnji del svojega razvoja. Nemci branijo zdaj svoje postojanke v sovražni deželi in so močni dovolj, da obranijo vse svoje postojanke. Listi pričakujejo, da bodo pričeli v kratkem pogajanja o miru; jeseni se odloči z dogodkom, ki bo nadkriljeval vse, kar se je zgodilo do zdaj. — Iz Kodanja poroča korespondenčni urad: Za obnovitev svetovnega miru so zvonili dne 1. avgusta v vsej državi četrt ure vsi zvonovi. Večina

cerkva je bila odprta vernikom. Vršilo se je mnogo zborovanj, ki so sprejela resolucije za skorajšnji mir. — Zaradi popolnosti naj še navedemo prorokovanje znane madame Thébes, ki ve vse in ne zamolči ničesar. In tako tudi noče molčati o koncu vojne. Njen odgovor je kratak in točen: »Pred koncem leta 1916. bo veliki boj končan. Nove zimske vojne ne bo.« — Tako pariška prorokinja. Dobro bi res bilo, če bi se uresničilo to njeno prorokovanje...

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIZ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Uspeh dela šole in šolskega vodstva v St. Rupertu ob J. Z. na Štajerskem 412 K 26 vin.; na iniciativo pridnega dečka Vladka Martelanca so priredili njegovi prijatelji in prijateljice par iger, deklamacij, pesmi v prid vojniškim sirotam. Nabralo se je 20 K. Režiserka je bila Olga Ponikvarjeva, impresarij in primadona pa Solza Germkova, priredba v Mojstrani ob sodelovanju učiteljic z Dovjega 1200 K; Agneza Staralova, vod. otroškega vrtca na Jesenicah, 2 K pod geslom: »Vsak daruj 2 vin. na teden«, nabranih od gojencev otroškega vrtca na Jesenicah od februarja do junija 1916; vadniški učitelj Ivan Krulec dar nekaterih učencev I. razreda ljubljanske vadbice ob razdelitvi izpričeval 2 K 80 v.; učiteljica Antonija Kračmanova pri St. Lenartu 2 K; ravnatelj Fr. Robič in učitelj F. Zacherl v Ljutomeru za avgust po 5 K = 10 K; šolska prireditelj v Trebčah 148 K 92 vin.; šola na Gorici pri Mozirju 329 K 47 vin.; tovariš Lev Pibovec z Jesenic nabral v Celovcu 119 K; skupaj 2266 K 46 vin.

V zadnji številki izkazanih 173.781 K 79 v.
Danes izkazanih 2.266 « 45 «
Doselej nabranih 176.048 K 24 v.

IV. VOJNO POSOJILO.

V 14. številki smo izkazali za St. Rupert na Štajerskem 20.000 K, kar pa ne odgovarja resnici, ker se je v St. Rupertu s pomočjo šole podpisalo IV. vojnega posojila 22.100 K (prvega vojnega posojila pa 2200 K, torej skupaj 4.300 K več, kakor smo mi izkazali); potom šolskega vodstva v St. Lenartu nad Laškimi se je podpisalo 1000 K; nadučitelj V. Pulko na Mozirju pridobil 10.300 K; skupaj 15.600 K.

V zadnji št. izkazanih 2.225.300 K — v.
Danes izkazanih 15.600 « — «

Skupaj IV. vojno pos. 2.240.900 K — v.

DENARNI USPEH DELA SILOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBRI VOJNE DO DANES.

Za »Rdeči križ« itd. 176.048 K 24 v.
III. vojno posojilo 274.148 « 69 «
IV. vojno posojilo 2.240.900 « — «
Srednje šole 29.704 « 58 «
Končna vsota 2.720.801 K 51 v.

Kaj bo z goriškim učiteljski?

ALI SE ODPRO V BODOČEM ŠOLSKEM LETU IN KJE?

Tem skrbi polnim vprašanjem gorških dijakov in dijakinj ustreza nastopni informacijski odgovor iz tistih krogov,

Fran Erjavec:

Pisma.

IV.

Voitsberg, 5. avgusta 1916.

Draga gospodična!

V beli, slovenski Ljubljani, gospodična, sem bil pretekle dni po dolgih mesecih potepanja križem sveta.

Kadarkoli jo obiščem, vselej mi je dražja in vselej se težje ločim od nje, saj vselej močneje čutim, kako naša je. »Glej kakor venec se vijejo te bele hiše sredi zelenja okrog Gradu«, mi je zadnjič vzkljknil Iv. Cankar, ko sva jo gledala z Bellevueja. Kje Vam prijatelj tako goroko stisne desnico, kje srečate tako odkrit obraz in kje se Vam zasmeje tako jasno oko, kot tam na naših tleh?

Ves nemiren, boječ se razočaranja, sem se vozil pred nekaj tedni proti njej. V tujini gleda človek na domovino s silno sentimentalnim očesom, drugič pa zopet s silno kritičnim, in vsak kozel, ki ga obstrele naši prvaki, kriči tako, da si mora

Jakopič dokazal sijajno. In drugi? M. Gaspariju so časih očitali, da je postal rokodellec. Oglejte si ga, gospodična, v tej razstavi in sodite! Meni se pa čudno zdi baš, da pri vsej mizeriji slovenskega umetnika res ni postal rokodellec, ampak ostal skozi in skozi umetnik, ki ga občinstvo res ljubi. To ravno kaže dejstvo, da je takoj v prvih dneh prodal vsa svoja dela. In ta hudomušni H. Smrekar! Človek občuduje njegov zdrav in naravni humor, kakor tudi tisto precizno in individualno tehniko, s katero upodablja svoje duhovite »muhe«. Ta izborni njegov »Dolgčas«; pa vendar ni mislil z njim predstaviti ustanovnega občnega zbora svojega »Društva za podpiranje ubogih slovenskih — mecenov«? Popolnoma napsprotna individualnost mu je Fr. Tratnik, morda najgloblji in najfinejši čuteči slovenski slikar. To kažejo najjasneje res iz duše mu vzete slike »Mati z otrokom«, »Zločin« (prvotno naslovljena »Glad«) in »Sestri«. In Lojze Dolinar! S kakim nezaupanjem ga je pred leti sprejelo slovensko občinstvo. Danes ne »obeta« več, ampak je že mnogo. Semtertja sem samo narahlo čul: »Samo Pariza mu še manj-

ka.« Da, vruga, ti slavno slovensko občinstvo, daj mu denarja, pa ne pojde samo v Pariz, ampak še dalje, če hočete. Pa ne samo ti, tudi vsi drugi so se dobro izkazali, ne izvemšji niti onih iz oddelka diletantov, kakor učitelj Zupan, Zmitek, Anica Zupančičeva i. dr. Glejte, vi vsi filistri in filistejci, res je mnogo gnilega in slabega med nami, a dokler rodi narod take talente, dokler stoji naš narod kulturno tako visoko, se mu ni bati za obstoj in če pridejo še hujši dnevi kakor so pa danes. Ali ima ob pogledu na tako mlado in silno moč pesimizema pravico do obstanka? Ne, nikakor, če se vsak le samo približno zaveda svoje dolžnosti, ker valovom usode ne kljubuje samo fizična moč, ampak tudi kultura, to vidimo danes pred svojimi očmi dovolj jasno.

Kako je vsak pesimizem tu naravnost otročji, Vam povem, gospodična, še en slučaj. Na vrtu neke gostilnice sem natelet na prijatelja-tovariša z vso rodovino. Menila sva se to in ono, hipoma začujem ime »Ciciban«. Ozrem se in poleg mene žvrgoli srčkano dekletce:

Čebelica leti z neba
leti, leti vse niže.

ki so se tudi že doslej pobrigali, kolikor je bilo pač možno v sedanjih težavnih razmerah, da gojenci goriških učiteljskih ne bi trpeli preobčutne škode spriče neotvoritve svojih zavodov: Izkušnje, pridobljene v minulem šolskem letu (1915/16) z zaposlovalnim tečajem goriških učiteljskih v Trstu in pa s »posebno komisijo«, sestavljeno iz goriških srednješolskih učiteljev v Ljubljani, pred katero so se izvršili meseca maja t. l. usposobljenostni izpiti, a v prvi polovici meseca julija zrelostni izpiti za gojence in gojenke goriških učiteljskih, so dozorele v merodajnih »krogih« ta-le načrt: Tržaški tečaj, ki se je tako dobro obnesel — vse njega četrtoltnice in četrtoltniki so prebili z dobrim uspehom zrelostni izpit v Ljubljani — naj posluje v sedanji obliki, odobreni po naučnem ministrstvu, tudi v bodočem šolskem letu; gotovo bo dobro služil Tržačanom in bližnjim in daljnim okoličanom. Po njega vzoru pa se bo predlagala ustanovitve sličnega tečaja v Ljubljani, ki je pri sedanjih razmerah goriškim beguncem brez dvoma najbolj pri roki, nekako njih središče, in kjer se že izza pričetka italijanske vojne nahaja ravnateljstvo moškega učiteljskega goriškega. S tem tečajem se bo mogel okoristiti marsikateri begunec, ki na poset tržaškega tečaja iz gmotnih in drugih ozirov ne bi mogel niti misliti. »Ljubljanski zaposlovalni tečaj goriških učiteljskih« pa bo nudil še druge prednosti. Njega učiteljski zbor bo nekaka stalna komisija, pred katero bodo mogli polagati gojenci-vojaki svoje predčasne letne in zrelostne izpite (po nekoliko tednih posejanja zaposlovalnega tečaja); obavili pa bi se pred njo tudi meseca novembra 1915 in aprila 1916 usposobljenostni izpiti za primorske učitelje ter ob koncu šolskega leta 1916/17 zrelostni izpiti za primorske gojence in gojenke. Da pristojna oblast odobri ta istotako preprosti kakor praktični načrt, o tem ni dvoma; saj ji ne prizadene niti vinarja stroškov, ko biva v Ljubljani stalno dovoljno število primorskih učiteljev. Gre samo še za to, da se dobe primerne prostori, a ob znani naklonjenosti kranjskih oblastev napram primorskim beguncem ni nikakega dvoma, da se dobi v omenjeno svrhu primerne število šolskih sob (3 do 4). Da se po onem načrtu zagotovi konkretna podlaga, pozivljajo se vsi oni roditelji, ki bi hoteli vpisati svoje sinove in hčere na nameravani zaposlovalni tečaj v Ljubljani, da takoj prijavijo ta svoj ukrep Posredovalnici za goriške begunce v Ljubljani (na Dunajski cesti št. 38/II.).

K temu vprašanju se oglašča dopisnik v »Edinosti«, kjer pravi, da se je jeseni 1915 glede šolstva v Gorici, oziroma v Trstu precej zamudilo. Znani so slučaj, ko niso mogli v Trstu bivajoči dijaki goriških srednjih šol brez izgube enega leta na tržaških šolah nadaljevati šolanja, dočim so bili n. pr. na Štajerskem brezpogojno sprejeti v pripadajoči razred. Zato pa mislimo, da se vsaj za prihodnje šolsko leto brez ozira na kake osebne razmere pravočasno ukrene vse potrebno, da bodo vsi oni dijaki raznih goriških srednjih šol, ki hočejo še študirati — mnogo jih je že izginilo, ker niso mogli brez posebnih stroškov nadaljevati svojih študij, sprejeti v pristojne razrede. In zato je treba le malo dobre volje.

Za gimnazijce in realce, ki so kot begunci raztreseni po severnih deželah — s Kranjsko vred — naj se odredi brezpogojen sprejem v najbližjo gimnazijo ali realko, in bodi že učni jezik ta ali oni! Zakaj

vse niže in vse bliže
čebelica leti z neba.

V odgovor na moje začudenje mi izzvrgoli dober del vsega sijajnega Župančičevega »Cicibana«. Glejte, vi stari in mladi filistri, kaj vas ne udarjajo otroci po zobeh? V nadaljnjem pogovoru sem zvedel, da je kar zavrelo med mladino, ko je izšel »Ciciban«. Podobnih slučajev sem pozneje opazil še nešteto. Glej, Oto, vem, da Ti je vsaka hvala zopna, a podaril si naši mladini solučno knjigo in si zanješ tudi pri otrocih toplo ljubezen. Vam pa, filistri, sramujte se svojega pesimizma pred lastnimi otroki, ne hodite z njim na cesto, ker solnce ni več za gorami, ampak se prikazuje na obzorju v vsej svoji veličini! In Vam, draga gospodična, na uho, prav tiho (da bom drugič lahko še katero rekla): Od srca sem bil vesel te »atmosfere« v domovini in z globoko vero v srcu sem jo težko zopet zapustil...

Mnogo srčnih pozdravov Vam pošilja
Vaš udani

F.

vsak slovenski dijak zna nekoliko nemški, in v vojnih časih je treba marsikaj upoštevati, torej tudi več ali manj pomanjkljivo znanje nemščine kakega slovenskega dijaka. Če pa pride kak slovenski dijak v kak češki učni zavod, se tudi ne izgubi; v par mesecih to zna tako toliko češki, da bo za silo odgovarjal. Za dijake pa, ki ostanejo na Primorskem, naj se, kakor se namerava, začasno otvori goriška slovenska gimnazija v Trstu, saj prostora ne manjka, profesorji so pa že od maja 1915 na dopustu.

Izobrazba učiteljskega naraščaja za Primorsko, t. j. Goriško, Trst in severno lstro, pa naj se tukaj uredi solidno, kar je tudi možno ob le nekoliko dobre volje. — Nismo pa v tem oziru prepričani, da je te dni razglašeni načrt za to res najboljši ter si dovoljujemo stvar malo natančneje pregledati.

Nam sploh ne gre v glavo, zakaj bi morali dijaki v času, ko živi na Kranjskem in Štajerskem učiteljski zbor dveh obširnih c. kr. učiteljskih na, žal, po vojnih razmerah usiljenem dopustu, prejemati svojo izobrazbo v kakih okrajnih tečajih od učnih oseb raznih drugih zavodov, dočim so njih redni ravnatelji, profesorji in učitelji na dopustu! Saj je vendar znano, da sta učila na »zaposlovalnem tečaju« v Trstu le dva redna člana učiteljskega zbora c. kr. goriških učiteljskih, in c. kr. vadniška učiteljica Kutin in Vovk; edini profesor je bil dr. K. Pirjevec, pa še ta z goriške gimnazije; par tržaških državnih ljudskošolskih učiteljev je prevzelo po nekaj ur, in to je bil ves »zaposlovalni tečaj«. Da je res tako dobro uspel, kakor smo čitali te dni, za to nam matura v tem času ne more služiti kot neovržen dokaz; saj je vendar znano, da izobrazba, užita na učiteljskih, že dolgo časa sem ne odgovarja sedanjim zahtevam; saj se je že toliko govorilo o razširjenju tega učnega zavoda. In kaj šele ti okrnjeni tečaj? — Če živi v Trstu mnogo ravnateljev in profesorjev raznih c. kr. državnih učnih zavodov, s svojimi predstojniki, c. kr. deželni šolski nadzorniki, potem bi tudi eden izmed dveh c. kr. ravnateljev in potrebno število profesorjev goriških učiteljskih lahko istotako varno kakor c. kr. deželni šolski nadzorniki živeli v Trstu, in tisti »zaposlovalni tečaj« bi se lahko popolnoma pospel na normalno višino c. kr. učiteljskega. Izostane pa lahko vsa vadnica, ker za učno prakso more učiteljske — kakor je tudi bilo v minulem »tečaju« — rabiti potrebne razrede CM šol ali kake nemške šole, če je treba! Dovoljeno bi menda bilo; ali morda ne?! Na tako izpolnjenem »poslovalnem tečaju« bi se mogli brez vseh stroškov za dijake vršiti vsi predpisani izpiti, bodi matura, bodi izpit učne sposobnosti. Ni torej treba, da naš šolski funkcionarji silijo iz dežele, dokler smo tu varni. In kakor kažejo uspehi ob Soči, smo varni. Torej ostanimo tu, kjer smo doma! Ne množimo po nepotrebnem bede begunstva, saj je že dovolj! Tako bi bil Trst centrala za izobrazbo učiteljskega naraščaja za Primorsko, kar je povsem naravno, ker Trst je tudi sedež deželne šolske oblasti, in navzlic sedanjim razmeram uradujejo c. kr. deželni šolski nadzorniki v Trstu.

Če pa je res poleg dveh državnih učiteljskih v Ljubljani treba tudi tam posebnih naprav za izobrazbo tam v begunstvu živajočih primorskih dijakov — mislili bi pa, da se tem na stečaj odpro gostoljubna vrata ljubljanskih učnih zavodov, tudi če znajo za mrvico manj nemščine, nego se v Ljubljani smatra za potrebno — potem naj ostane eden gospodov ravnateljev goriških učiteljskih v Ljubljani s potrebnim številom profesorjev ter naj tudi tamošnji »zaposlovalni tečaj« izkuša dvigniti na višino normalnega učiteljskega.

Tako mislimo mi tu v Trstu, ki smo imeli priliko videti naše dijake, kako so tavalj kakor izgubljeni po mestu v vednem strahu, da izgube leto. Prosimo zato, naj slavna šolska oblast brez ozira na levo in desno odredi, kolikor je največ mogoče, zakaj potreba je velika, in pogoj si dani.

UČITELJE IN UČITELJICE BEGUNCE Z JUGA

pozivlja begunski odbor na Dunaju (IV. Favoritenstrasse 5, šolski odsek), naj mu naznani svoje bivališče, posebne podatke o svojem delovanju in številu službenih let.

Prispevajte za „Rdeči križ!“

Viktor Bežek:

Občno vzgojeslovje z dušeslovnim uvodom.

Ravnatelj Viktor Bežek je z drugim snopičem »Občnega vzgojeslovja« (str. 257 do 357) dovršil delo, ki ga označuje goreni naslov. Znamenito delo — to je treba takoj povedati! — Sedanji časi knjižnim podjetjem... na sploh niso ugodni. (Zaključek str. V.). Toliko bolj moramo biti hvaležni naši Slovenski Šolski Matici, da nas je obdarila in razveselila vkljub in vzlic tem razmeram s tako dragoceno knjigo, ki predstavlja sedaj v svoji celoti nazore in načela, smotre in sredstva ter idealno stremenje pa nesebično delovanje prave slovenske učiteljske duše.

Ta snopič Bežkove knjige govori najprej o važnosti in pomenu ženskih in deških ročnih del, sploh o možnosti in potrebi estetskega vzgajanja v ljudski šoli. § 136. razpravlja o petju v službi umetniške vzgoje. »... Šolsko petje se mora naslanjati na narodno petje,« pravi Bežek. No, mi slovenski učitelji lahko strememo temu principu, saj imamo že tri zvezke Žirovnikovih narodnih pesmi za šolsko mladino. »... Plemenita glasba je krepka pospešiteljica nrvnosti... Slovenskemu učitelju pri gojitvi patriotskega petja v šoli zopet jako dobro dojdejo tiste mnoge narodne popevke...«

§ 137. razpravlja o čitanju kot vzgojnem sredstvu. »Pri podajanju poezije in leposlovnih proze more biti edino prava svrha ta, da zbudi v učencih iste misli in zlasti ista čustva, ki so navdajala pesnika in pisatelja pri njih ustvaritvi.« Zato pa ne »premozgavati« umotvorov! Bežek posebno utemeljeno priporoča opetovano lepo čitanje učiteljevo ter vzorno deklamovanje pesnitev in predavanje leposlovnih prozajskih sestavkov. Važen je odstavek o šolski knjižnici ter o nalogi učitelja kot ljudskošolskega izobraževalca, ki naj neti in podžiga ljubezen do leposlovja med šoli odraslo mladino in širi slovstveno izobrazbo med vse narodne plasti.

Ne smemo misliti, da nima ljudstvo smisla do takih stvari. Ko smo pred leti prirejali v Idriji javna predavanja, sem jaz več nedelj zaporedoma obravnaval poglavje o slovenskem slovstvu. Ob vsakem takem predavanju je bila obširna realna telovadnica natačeno polna — po večini so bili navzoči delavci s svojimi ženami, ki so vsi z nekako pobožnostjo poslušali prednašane pesmi. — Morda ni mesta, kjer bi bila čitaželnost med maso tako razširjena, kakor je pri nas. Knjižnica n. pr. Delavskega bralnega društva je vsako nedeljo naravnost oblegana. Časopisi, naročeni v več izvodih, hodijo dan za dnem iz rok v roke. Žal, da nimamo sredstev, da bi mogli v večji meri zadoščati temu veselemu pojavu. In stokrat žal, da so naše žalostne, dlakoepske in malenkostne — skratka — kranjske politiške razmere preprečile nameravano ustanovitve javne ljudske knjižnice in čitalnice v našem mestu! Kakšen blagoslov bi bila ta kulturna naprava tisočim zlasti v teh žalostnih časih, ko je lepa knjiga premnogokrat edina tolažba ranjenemu srcu! In ko smo prirejali gledališke predstave, je bil avditorij navadno do zadnjega prostora zaseden. In večini so bolj prijale resne igre, nego igre s šaljivo ali neumno vsebino. Lepih iger, uprizorjenih pred 13 leti — ljudje še danes niso pozabili. Tolika je moč leposlovja, ki ne tiči zaklenjeno v omarah, ampak ga uživa narod!

O šoli-delavnici čitamo v § 138. Prevažno vprašanje za sedanjo dobo, ki »se od prejšnjih najbolj razlikuje po nazariranju o vrednosti in potrebnosti dela.« Bežek prihaja do pravilnega zaključka, »da se bistvo šole-delavnice sedaj iz večine tolmači kot zahteva in potreba šole, v kateri se učenci napotujejo do samostojnega duševnega in telesnega dela, tako da so vse njih vednosti in spretnosti ne po učitelju vlite in vsiljene, nego samo pod učiteljevim vodstvom z njih lastno močjo samostojno in samostojno pridobljene.«

Šola in dom. (§ 139). Bežek piše: »... Polagoma so se šolski reformatorji domislili, kakor smo videli v prejšnjih poglavjih, da treba poleg umstvene nabožbe gojiti tudi umetniško in poleg vednosti tudi spretnosti ter poleg duševnega dela ne zanemarjati niti telesnega... Pri teh izpremenjenih razmerah in nazorih pa mora tudi ljudski učitelj izpremeniti in urediti svoje stališče napram domu in narodu. Ne smatraj se zgolj za razumnika, rekeli bi, za malega profesorja, katerega izključna naloga je, drobiti ljudskošolski

deci duševni kruh takisto, kakor ga drobe srednješolski in visokošolski profesorji svoji po višji izobrazbi stremelji mladini. Zavedali naj bi se učitelji, da njih naloga ni izčrpana s poučevanjem v šoli, da so ali bi morali biti narodu veliko več, nego zgolj učitelji, namreč vzgojitelji in voditelji, in ne samo dece, nego tudi vsega naroda. Zategadelj bi pa morali složno z drugimi ljudskimi prijatelji in dobrotniki iskati najtesnejših stikov z narodom, se zaglobiti v njegovo čustvovanje, spoznavati njegove vrline in slabosti ter njegove nade in bojznosti... Takisto — s pridobitvijo vsakega posameznika — se doseže veliko popolnejši sporazum med šole in domom, nego s še tako pogostimi roditeljskimi sestanki.« — Taka (glede na svetovne izpremembe) samoizobrazba je učitelju neizogibno potrebna, obenem pa mu je jamstvo, da bosta njegova vzgoja in pouk moderna v dobrem pomenu te besede.

Četrti oddelek govori o varstveni in skrbstveni vzgoji, in sicer obravnava § 140. vzgojo gluhonemcev, § 141. govorne hibe in njih lečenje, § 142. vzgojo slepcev, § 143. vzgojo slaboumnikov, § 144. vzgojo zanemarjencev, § 145. pa razpravlja o otroškem varstvu in mladinskem skrbstvu. — To so vprašanja, ki dajejo Bežkovemu delu pečat modernega vzgojeslovja v najplemenitejšem pomenu te besede. Obdelana so ta vprašanja s skrbjo in iskrenostjo, ki pričata o ljubezni pisateljevi do sirotnega in trpečega človeštva ter o pisateljevem hrepenenju, kako naj skrbno in smotrno negovanje izboljša ali vsaj ublaži žalostno usodo takih usmiljenja vrednih ljudi. Pisala je ta poglavja roka, ki so ji besede narekovala umevanje, spoznanje in srce. Zato je ta govor daleč od puščobe in šolskega dolgočasia, temveč se bere kakor zanimivo poglavje kakega socialnega romana. Lepših stvari o predmetih, ki so po bistvu tako žalostni, na tako tesnem prostoru in v tako preprosti besedi nisem še čital v znanstveni knjigi.

Knjigo zaključujejo dostavki, ki izpopolnjujejo to in ono poglavje.*

Ceno knjigi pa posebno zvišuje pridejani »Slovensko-nemški imenik strokovnih in nekaterih drugih, manj navadnih izrazov.« — Provročila ga je želja, kakor pravi pisatelj sam v zaključku, ki so mu jo izrazili nekateri šolniki, češ, da je potreben zlasti onim učiteljskim, ki se uče pedagogike v nemščini, a bi jim slovenski učbenik dobro rabil kot pomožna knjiga; toda preglavico jim delajo strokovni in drugi manj znani izrazi...

Sedaj pa poglejmo logiko: Bodoči slovenski učitelj se uči glavnega predmeta, ki ustvarja — če se smem tako izraziti — kri in mozeg bodočemu njegovemu delu med slovenskim narodom, v nemškem jeziku, a slovenska knjiga, ki je v vsakem pogledu in primeru boljša od vseh takih nemških učnih knjig, naj mu služi kot — pomožna knjiga! — Ali preprosto povedano: S tujim blagom naj si mori duha, in kadar mu preti nevarnost, da ne opeša in obupa, takrat naj seže po — slovenske berge!

Ne! Tako ne sme biti! Ako bi ne imeli svoje knjige — da! Toda sedaj jo imamo, ki smemo biti ponosni nanjo; zajeta je iz živega vrelca življenja, zato pa ne sme ostati le v maloštevilnih rokah članov S. Š. M., ampak mora v roke našega naraščaja, mora kot učna knjiga na naša učiteljska! Potem ne bo služila le v zdravilne in podporne svrhe, ampak bo dosežen nje pravi in glavni namen; odkritje pomena, obsega naloge in smotra vzgoje na eni strani, na drugi strani pa spoznanje lepote, vzvišenosti, važnosti in odgovornosti slovenskega učiteljskega stanu! — Vrhutega zbujajo pisateljeva spretnost, njegov slog in strokovnjaško obvladanje vsega obsežnega materiala toliko mikavnosti in zanimivosti, da bo vsak, ki se iz pravega nagiba posveti temu uku, obstal in ostrmel ob mnogoterem poglavju in vprašanju, sam razglabljujoč dalje in višje in globlje, služeč tako najidealnejšemu smotru učiteljeve — in vsakega inteligenta — samoizobrazbe: Popolnitev bodi moj edini vzor! —**)

Pa še eno prošnjo glasno izreka Bežkova knjiga: Dajte me v roke narodu! — Tako so bili postavili predenj šolo in učitelja, da se je obračal na levo stran,

** Pohlaliti moramo Učiteljsko tiskarno, ki je delo izvršila solidno in okusno. Pis.

*) Bežek pravi na koncu zaključka: »Tako se na deja pisec teh vrtil, da se tudi slovensko občinstvo baš sedaj loti še z večjo vneto razmišljanja narodno vzgojnih problemov in da ta pedagoški potom ugodna razpoložitev dobro dojde tudi našemu zborniku; in ta nada, čutim mi bo dala moč, da bom započeto delo čilo nadaljeval.« — Kakor vidimo, ni Bežkovo zaključeno, kar nas navdaja z veseljem. Tako upamo dobiti tudi zgodovino vzgojeslovja. Take knjige, pisane moderno in objektivno, smotrnjuno potrebni. Pis.